

πολιτιστική αναζήτηση

ΤΕΥΧΟΣ 89 ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2019

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΑΤΕ-ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΘΕΜΑΤΑ

Η γελοιογραφία

κι εγώ

ΣΕΛ.8

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Νέα από το διάστημα

- η φωτογράφιση
μιας μελανής οπής

ΣΕΛ.12

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΔΑΜΕ

Το Ukiyo-e

και τα Manga

ΣΕΛ.18

- 3 EDITORIAL**
Να 'μαστε και πάλι μαζί!
- 4 ΡΕΠΟΡΤΑΖ**
Η Αθήνα ως κέντημα
- 6 ΘΕΜΑΤΑ**
Μια μικρή ιστορία για το αρχαίο θέατρο της Λάρισας
- 8 ΘΕΜΑΤΑ**
Η γελοιογραφία κι εγώ
- 12 ΕΠΙΣΤΗΜΗ**
Νέα από το διάστημα - η φωτογράφιση μιας μελανής οπής
- 16 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ**
  - Κυριάκου Κατζουράκη: Αναφορά στην Γκουένικα
  - Το ακριβότερο έργο τέχνης για καλλιτέχνη που ζει
- 18 ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΔΑΜΕ**
Το Ukiyo-e και τα Manga
- 21 ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ**
Η δύναμη της Τέχνης
- 23 ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΚΕΑΤΕΠ**
Με τα Φτερά της Άνοιξης
- 24 BOOK CORNER**
Οι συνάδελφοι δημιουργούν...
- 26 ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΠΟΚΕΑΤΕΠ**
  - Η γενική συνέλευση του ΠΟΚΕΑΤΕΠ
  - Προγραμματισμός εκδρομών β' εξαμήνου 2019

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΑΤΕ-ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

Γιάννης Καζάκος
e-mail: ykazakos@gmail.com
Κάνιγγος 23, Τ.Κ. 106 77, Αθήνα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Γιάννης Καζάκος
Τζένη Λιαρομάτη
Πάρης Παρασκευόπουλος
Μάρα Χαντζάκου

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ

Γεωργίου Γρηγόρης
Καζάκος Γιάννης
Κακαρούνα Νατάσα
Καζαμιάκης Κωστής
Κατζουράκης Κυριάκος
Ντούρου Τζένη
Παναγιωτοπούλου Βίκυ
Στασινοπούλου Ελένη
Τρεμούλης Νίκος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Πετροπούλου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Γιάννης Δρακάκης

IMAGE BANK

www.shutterstock.com

- Επιτρέπεται η αναδημοσίευση άρθρων ή άλλων κειμένων με απλή αναφορά στην πηγή (συγγραφέα και Πολιτιστική Αναζήτηση).
- Δημοσιεύσεις, πληροφορίες και αλληλογραφία στην «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ», Κάνιγγος 23, Τ.Κ. 106 77, Αθήνα.
- Οι απόψεις των συνεργατών δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη και την άποψη του περιοδικού.
- Παρακαλούμε τα κείμενα που αποστέλλονται στο περιοδικό να είναι σε ηλεκτρονική μορφή (Word) και να μην υπερβαίνουν τις 600 λέξεις. Τυχόν φωτογραφίες σε αρχεία jpg, σε υψηλή ανάλυση 300 dpi, να αποστέλλονται σε ξεχωριστό αρχείο και όχι εικόνες ενσωματωμένες σε κείμενο.
- Το περιοδικό διανέμεται στα μέλη του ΠΟΚΕΑΤΕΠ δωρεάν.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ιδιώτες: 24 Ευρώ
Νομικά Πρόσωπα: 24 ευρώ
Φοιτητές και μαθητές: 6 ευρώ

- Πατώντας το νούμερο της κάθε σελίδας δεξιά και αριστερά στις άκρες των σελίδων, ξεφυλίζετε το περιοδικό.
- Πατώντας τον αριθμό των σελίδων στα περιεχόμενα μπορείτε να μεταφερθείτε κατευθείαν στο θέμα.
- Όπου ο κέρσορας γίνεται βρισκεστε σε ενεργό link.

Να 'μαστέ και πάλι μαζί!

Ύστερα από 2 χρόνια απουσίας ξαναρχόμαστε κοντά σας για να αναζωπυρώσουμε μια σχέση που διακόπηκε από τη σκληρή οικονομική πραγματικότητα.

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΖΑΚΟΣ

Το παλιρροϊκό κύμα που δημιουργήθηκε από τον τεράστιο «σεισμό» του αφανισμού της Αγροτικής Τράπεζας το 2012 χτύπησε μετά από 5 χρόνια την έντυπη έκδοσή μας και την «έπνιξε».

Προβληματιστήκαμε όλο αυτό το διάστημα στο Διοικητικό Συμβούλιο για το πώς έπρεπε να αντιδράσουμε. Η λύση ακόμα και μιας «προσαρμοσμένης» έντυπης έκδοσης (16σέλιδης και σε μικρότερο σχήμα) εξακολουθούσε να είναι απαγορευτική τόσο ως κόστος εκτύπωσης όσο και ως κόστος διανομής. Τη λύση πρόσφερε για μια ακόμη φορά (μετά την εφαρμογή της στη διαδικασία των εκλογών) η τεχνολογία! Ζούμε άλλωστε στην εποχή της 4ης τεχνολογικής επανάστασης (Τεχνητή νοημοσύνη) και η εφαρμογή των αποτελεσμάτων της ...3ης (Διαδίκτυο) θα μοιάζει σε λίγο παρωχημένη!

Γνωρίζουμε ότι το πείραμα έχει δυσκολίες. Κάποια μέλη μπορεί να μην είναι εξοικειωμένα με το διαδίκτυο ή να επιλέγουν συνειδητά να απέχουν από τη χρήση του. Επίσης, το διάβασμα βιβλίων ή περιοδικών στον ηλεκτρονικό υπολογιστή ή το τάμπλετ είναι αρκετά κουραστικό και οπωσδήποτε δεν προσφέρει την ικανοποίηση που δίνει στον αναγνώστη η αφή και η μυρωδιά του τυπωμένου χαρτιού. Συνήθειες αιώνων δεν αποβάλλονται

εύκολα. Όμως, δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Η ανάγκη της επικοινωνίας και για εμάς και για εσάς πρέπει να υπερισχύσει των δυσκολιών. Σε τούτη την πρώτη ηλεκτρονική έκδοση της «Πολιτιστικής Αναζήτησης» θα ξαναβρείτε γνωστούς συνεργάτες και θα γνωρίσετε νέους. Θα διαβάσετε μια ποικιλία θεμάτων (όχι πολλά, γιατί ξεκινάμε με λιγότερες σελίδες) που ελπίζουμε να σας ενδιαφέρουν και να σας ικανοποιήσουν.

Και, βέβαια, έχουμε προσπαθήσει να κρατήσουμε το ίδιο όπως και στο παρελθόν υψηλό επίπεδο σχεδιασμού και περιεχομένων. Βάλαμε το μεράκι μας και την αγάπη μας. Θα θέλαμε από σας να βάλετε λίγο από το χρόνο σας και την καλή σας διάθεση. Και αφού «ξεφυλλίσετε» αυτή τη νεογέννητη «Αναζήτηση» να μας στείλετε τη γνώμη σας και τις παρατηρήσεις σας στην ιστοσελίδα του ΠΟΚΕ-ΑΤΕΠ ή στο Facebook. Γιατί οι προσπάθειες αξίζουν όταν επιδιώκουν να γίνονται συνεχώς καλύτερες.

Καλό Καλοκαίρι! ●

Η Αθήνα ως κέντημα

Περπατάω / Διασχίζω την πόλη / Φοβάμαι / Αναγνωρίζω /
 Ευχαριστιέμαι / Παρασύρομαι μέσα στο πλήθος /
 Δεν βλέπω / Με δυσκολεύει η πόλη μου / Στοχάζομαι /
 Με αλαφραίνει ο δυναμισμός της / Τρέχω /
 Μέσα από το λεωφορείο καλπάζω ιλιγγιωδώς στις
 λεωφόρους / Με βαραίνει η άνοδος και η πτώση της

ΓΡΑΦΕΙ Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ-ΒΙΚΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ /
 ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΡΙΑ – ΚΕΝΤΗΣΤΡΑ ΠΟΛΗΣ

4

Πρόκειται για μια ανοιχτή περιπατητική διαδικασία εξερεύνησης της σημερινής Αθήνας. Περπατάμε μαζί, υιοθετώντας τη ξεγνοιασιά του τουρίστα, την περιέργεια και την επιμονή του περιηγητή. Μπορούμε να στοχαστούμε ελεύθερα / να διηγηθούμε την ιστορία μας για την πόλη / να προτείνουμε τη δική μας διαδρομή / να διαφωνήσουμε.

Χωρίς φτιασίδια και μεγαλοϊδεατισμούς, βάζουμε τη σκέψη, την περπατησιά και τη ματιά μας, πάνω στο σώμα της Αθήνας. Επιχειρούμε να ερμηνεύσουμε τη μυθολογία της. Ανατρέχουμε στη βιωματική εμπειρία μας, στις λογοτεχνικές και κινηματογραφικές αναπαραστάσεις της.

Το κέντημα ενέχει το φαντασικό του δημιουργού του. Καλούμαστε να κεντήσουμε, χαρτογραφώντας το φαντασικό μας πάνω στον καμβά-σώμα της

πόλης, με νήματα –κλωστές τις διαδρομές μας.

Μια πόλη παράξενα όμορφη; Μήπως για εκείνους που προσπαθούν να αποκαλύψουν τα μυστικά της; Η αποκρυπτογράφηση απαιτεί σημάδια για να πατήσεις επάνω τους, να χτίσεις ιστορίες, να κατανοήσεις. Ύστερα μπορεί να ψυχάσεις, να αγαπήσεις, ίσως να ερωτευτείς ή και να απορρίψεις.

Η αντίδραση μου για την Αθήνα, η αδυναμία να με δω κατάματα, να αντικρύσω την περπατησιά μου, εκεί γύρω στα '60, στοιβάζομαι σε ένα βαγόνι, πετάγομαι έξω στο σταθμό Λαρίσης, καταφθάνω επαρκώς στην Ομόνοια, ψυχή μου, φάτσες άγνωστες και φώτα δυνατά, κτιστάδες σε πρώτη ζήτηση, από αύριο πρωί- πρωί στη γύρα της Ομόνοιας...

Κάπως έτσι ξεκινάει η σύγχρονη ιστορία της Αθήνας, με μετακινήσεις σε αναζήτηση εργασίας, αλλά και συγχρωτισμού με τη νέα αστική εμπειρία. Τα ονειρικά νεοκλασικά των περιγραφών και των φωτογραφιών, δεν μπορούν να στεγάσουν τον ολούθε πυκνούμενο πληθυσμό. Η ευρηματική ανακάλυψη της αντιπαροχής συστήνει την ανατρεπτική στιγμή. Πρόκειται για μια διογκούμενη βιομηχανία επιβίωσης διπλής όψεως για εκείνους που έρχονται. Θέλουν να εργαστούν, να κατοικήσουν, να πάρουν το χρίσμα της πρωτεύουσας, να αντιληφθούν τι σόι πράγμα είναι να είσαι πρωτευουσιάνος. Χτίζουν οι κτιστάδες την μοντέρνα πόλη της Ομόνοιας, με τον ιδρώτα τους. Και εκεί γύρω στα 1960 ο κύκλος της γίνεται το πιο πολύβουο και πολύφωτο ντεκόρ για τις ελληνικές ταινίες των νιάτων μας. Ύστερα χούντα. Σιωπή, οπισθοδρόμηση, κιτς και η 'άσχη-

Σινεμά ΔΙΑΝΑ
© Μαριάννα Θεοδωρίδου

Ασύρματος
© Γιάννης Δρακάκης

μη' πολυκατοικία που μας μεγάλωσε. Πώς αλλιώς; Μέσα στα μισογκρεμισμένα προσφυγικά χαλάσματα, η ζωή δεν τραβάει...

«Η τεράστια αύξηση των αστικών πληθυσμών δημιουργούσε πρωτόγνωρα προβλήματα και απαιτούσε τολμηρές λύσεις. Πού και πώς θα στεγάζονταν οι μάζες του αστικού προλεταριάτου, που δημιουργούσε η αλματώδης ανάπτυξη της βιομηχανίας; Η απουσία ικανοποιητικών απαντήσεων σ' αυτό το ερώτημα είχε άμεσες πρακτικές συνέπειες, καθώς σε όλες τις βιομηχανικές πόλεις της Ευρώπης σύντομα δημιουργήθηκαν φτωχογειτονιές με σπίτια ανήλιαγα, σκοτεινά, υγρά, ανθυγιεινά» {ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΣ, Φρανκ Ουίτφορντ, Αθήνα 1993, Εκδόσεις Υποδομή, σελ.15}.

«Ο θεσμός της αντιπαροχής ήταν ένας τρόπος να στεγαστούν εκατοντάδες

χιλιάδες εσωτερικοί μετανάστες χωρίς να υπάρχουν τα κεφάλαια για να γίνει αυτό. Μια τρομερή εφεύρεση που επέτρεψε σε πολύ μεγάλο αριθμό ανθρώπων να έχουν στέγη, που σε πολλές άλλες χώρες είτε δεν έγινε, είτε έγινε με κακό τρόπο» {Στάθης Καλύβας 37':34 <https://webtv.ert.gr/ert2/epi-touto/20fev2019-epi-toyto-stathis-kalyvas/>}.

Οι αφηγήσεις για την πόλη οργανώνουν μια εμπειρία αυτο-αναγνώρισης. Μας βοηθούν να δημιουργούμε οι ίδιοι την εικόνα για τον εαυτό μας μέσα σ' ένα οικείο περιβάλλον, να γίνουμε μέρος μιας ιστορίας, να κερδίσουμε μια αίσθηση γενεαλογίας.

Στην κεντρική περιπατητική μας διαδρομή, επιτελούμε έναν οδηγό προόδου, μιαν αφήγηση για το από πού ήρθαμε, πού βρισκόμαστε και πού μπορούμε να φθάσουμε.

Πρόκειται για ένα δρώμενο που καλείται να μεταγγίσει «το πνεύμα του τόπου» λειτουργώντας συμμετοχικά σε αμφίδρομη κατεύθυνση. Συν-γράφουμε τη συγκαρινή ιστορία της Αθήνας μέσα από τη δική μας ιστορία, συν-διαμορφώνοντας έτσι νέες συνθήκες κατοικήσεων. ●

[Οι περίπατοι (το περιεχόμενο και το πρόγραμμα των οποίων για το 2018 μπορείτε να δείτε στο Η πόλη ως κέντημα. Τέχνασμα ή ενδεχόμενο;) θα οργανωθούν και την ερχόμενη περίοδο από το ΠΟΚΕΑΤΕΠ]

Μια μικρή ιστορία για το αρχαίο θέατρο της Λάρισας

«Δεν ξέρω πως να σου το πω. Μα ο δρόμος χθες το βράδυ μες στη σταχτιά τη συννεφιά σα θέατρο είχε γίνει μόλις φαινόταν η σκηνή στ' ανάριο το σκοτάδι και σα σκηνές φαινότανε μακριά μου οι θεατρίνοι».

- Λάμπρος Πορφύρας(1879- 1932), Το θέατρο, απόσπ.

«...με την περίεργη προαίσθηση, ότι σ' αυτό το αμφιθέατρον η έκφραση του ωραίου θ' αντηχεί ακόμη κι έπειτ' από τρεις χιλιάδες χρόνια».

- Άθως Δημουλάς(1921-1985), Επίδαυρος, απόσπ.

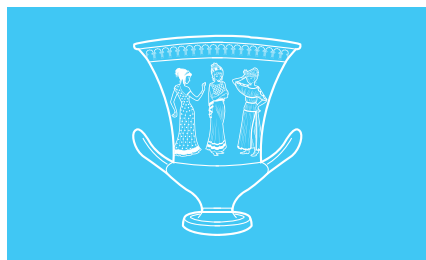
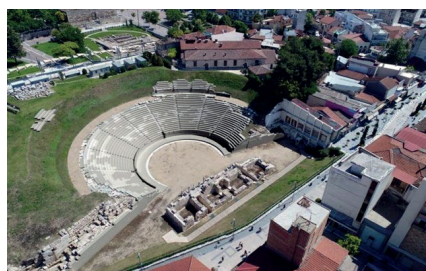
ΓΡΑΦΕΙ Ο ΚΩΣΤΗΣ ΚΑΖΑΜΙΑΚΗΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΕΧΝΗΣ

Το αρχαίο θέατρο της Λάρισας, του 3ου αι. π.Χ. κτίστηκε στη νότια κλιτύ του λόφου που ονομάζεται Φρούριο. Στο λόφο αυτό ήταν η ακρόπολη της αρχαίας πόλης. Ο προσανατολισμός του ήταν όπως σ' όλα τα αρχαία θέατρα, προσανατολισμός φωτός. Ανατολικομεσημβρινός. Η «πλάτη» του θεάτρου, όπως και η πλάτη των θεατών ήταν στο βοριά. Πρόκειται για πολύ μεγάλο θέατρο, κτισμένο κυρίως από μάρμαρο, που προέρχεται από το αρχαίο λατομείο στο Καστρί Αγίας. Το κοίλο διαμορφώθηκε στην πλαγιά του λόφου. Το διάζωμα, ένας διάδρομος πλάτους 2 μ., χώριζε το κοίλο, στο κάτω θέατρο και στο επιθέατρο. Το επιθέατρο έχει κα-

Αρχαίο Θέατρο Λάρισσας

ταστραφεί στο μεγαλύτερο μέρος του. Η ορχήστρα υπολογίζεται ότι είχε διάμετρο μεγαλύτερη από 25 μέτρα. Εδώ πρέπει να θυμηθούμε ότι η ορχήστρα του θεάτρου του Διονύσου στη Νότια κλιτύ της Ακροπόλεως Αθηνών έχει διάμετρο περίπου 20 μ.

Οι δύο πάροδοι διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Η σκηνή, που αποτελείται από τέσσερις χώρους, είναι το καλύτερα διατηρημένο τμήμα του θεάτρου. Σε υστερότερη φάση υπήρχε λογείο. Το θέατρο της Λάρισσας είχε όλα τα στοιχεία ενός πλήρους αρχαίου θεάτρου: Κοίλον, ορχήστρα, σκηνή σε μια οργανική ενότητα.

Θεατρικές παραστάσεις και άλλες εκδηλώσεις πραγματοποιούνταν και στο δεύτερο, μικρότερο, αρχαίο θέατρο της πόλης, 200 περίπου μ. δυτικά του μεγάλου θεάτρου.

Στη Λάρισα του 1867, το αρχαίο θέατρο ήταν ορατό στο ανώτερο μέρος του. Το 1868 ένας ισοπεδωτικός σεισμός γκρεμίζει τα σπίτια που ήταν κτισμένα γύρω και πάνω στο αρχαίο θέατρο. Τα μπάζα σκεπάζουν όσα λίγα φαινόταν από το επιθέατρο. Με την πάροδο των ετών κάθε ίχνος του θεάτρου χάθηκε.

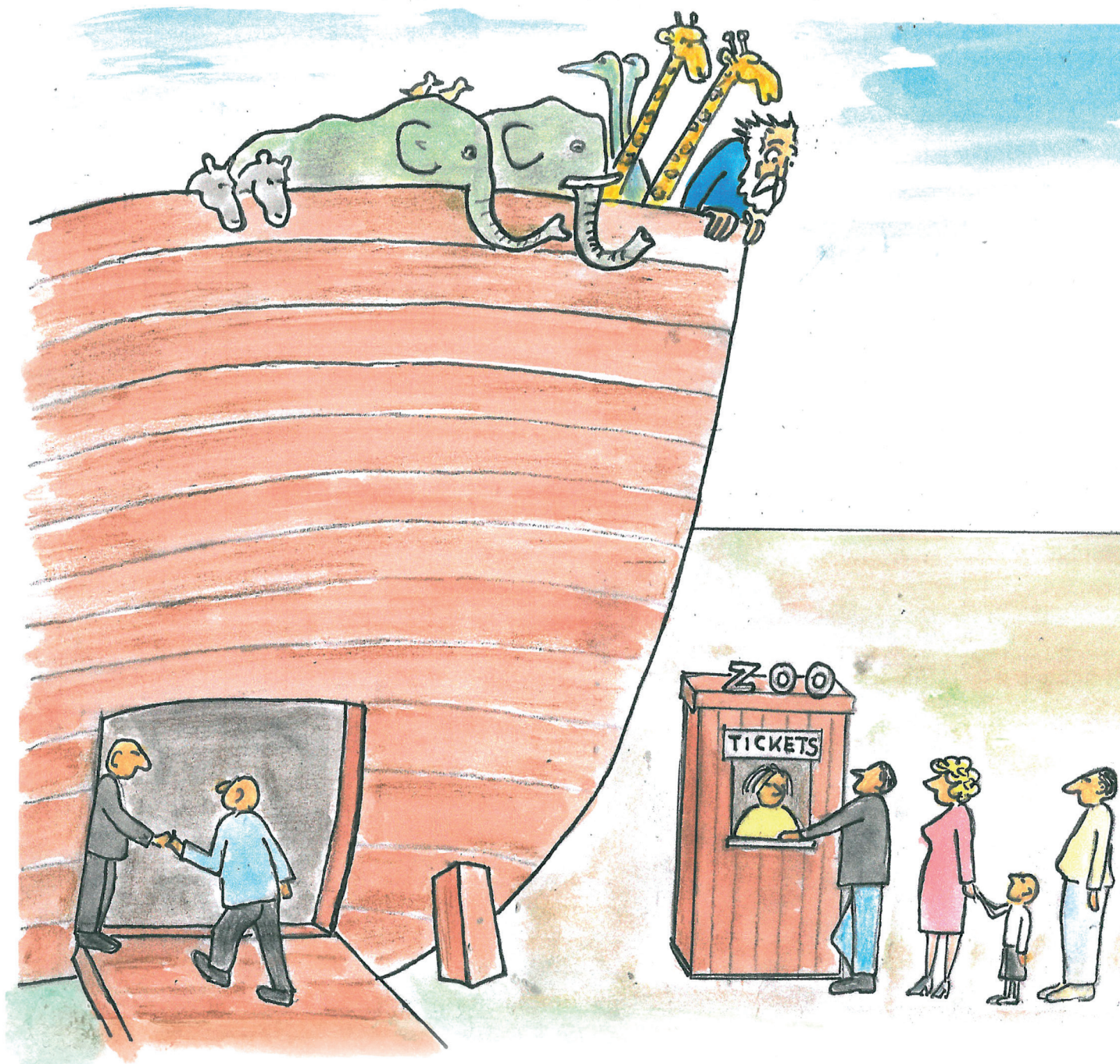
Αρχιτεκτονικά μέλη, κυρίως εδώλια, δόμοι κλιμάκων κ.α. αποτέλεσαν την εύκολη λύση για νέες οικοδομές ή άλλα έργα. Πολλά μαρμάρια δομικά στοιχεία του θεάτρου έγιναν ασβέστης σε καμίνια και χάθηκαν οριστικά. Το αρχαίο θέατρο σχεδόν ξεχάστηκε.

Οι ανασκαφές ξεκίνησαν το 1910 οπότε αποκαλύφθηκαν πρώτα- πρώτα, τμήματα των σκηνικών κτιρίων. Για την οριστική ανασκαφή και «ανάδυση» του μνημείου συνέβαλαν οι απαλλοτριώσεις από το 1990 μέχρι το 2000. Σχεδόν ολόκληρο το θέατρο βρισκόταν κάτω από κατοικίες, αλλά με τις εργασίες των τελευταίων ετών αποκαλύφθηκε ολόκληρο.

Ιστορικά της ελληνοιστικής εποχής κατά την οποία κτίστηκε το θέατρο της Λάρισσας.

Η ελληνοιστική εποχή είναι η τελευταία περίοδος του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Άρχισε το 323 π.Χ., έτος θανάτου του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και τελείωσε το 30 π.Χ. όταν καταλύθηκε από τους Ρωμαίους το ελληνοκοιλοκρατικό κράτος της Κλεοπάτρας στην Αίγυπτο. Κατά την ελληνοιστική εποχή ήταν κοινά για όλον τον πολιτισμένο κόσμο τα λαμπρά επιτεύγματα του κλασσικού ελληνικού πολιτισμού που προηγήθηκε. Στην αρχή αυτής της περιφημης εποχής δομήθηκε το θέατρο στη Λάρισα. ●

Η γελοιογραφία κι εγώ

Ο περισσότερος κόσμος θεωρεί ότι η γελοιογραφία είναι ένα σκίτσο που εξορισμού προκαλεί το γέλιο, είτε έχει λόγια είτε είναι χωρίς λόγια.

Πρόκειται για μια μεγάλη παρεξήγηση που θα πρέπει να διαλύσουμε. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα απ' την αρχή.

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ήταν ένας διδάσκαλος του γένους ο Δημ Σκαρλάτος ο Βυζάντιος που στο ελληνογαλλικό-γαλλοελληνικό λεξικό, που έβγαλε στα μέσα του 19ου αιώνα, διατύπωσε για πρώτη φορά τον όρο 'γελοιογραφία' μεταφράζοντας τον γαλλικό όρο 'caricature', προερχόμενο κι αυτόν από τον ιταλικό όρο 'caricatura'. Κι εδώ είναι το μυστικό: Caricatura απ' το λατινικό ρήμα caricare σημαίνει παραφορτώνω, φτιάχνω ένα σχέδιο με υπερβολές, σατιρίζω με το πενάκι, διακωμωδώ, σχολιάζω, σπηλιτεύω.

Εννοιολογικά, η γελοιογραφία ίσως ανατρέχει στο γέλιο και προΐδεάζει για μια εύθυμη κατάσταση. Αν προσέξει όμως κανείς την ορθογραφία της λέξης, αντιλαμβάνεται αμέσως ότι στόχος είναι το 'γελοίο' του πράγματος και όχι το γέλιο. Αν και πάντα αιωρείται μια μικρή σύγχυση ανάμεσα στις δύο έννοιες. Δεν θα ξεχάσω πριν κάποια χρόνια σε μία έκθεση γελοιογραφίας, που μία ώριμη κυρία με έπιασε με ενθουσιασμό και μου είπε 'Συχαρητήρια! Τα σκίτσα σας είναι πολύ γελοία!!!'.

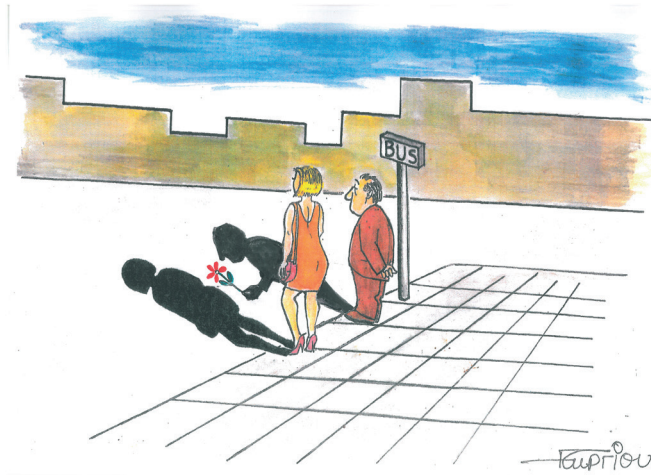
Όπως λίγο πολύ γνωρίζουμε, ιδίως στις ημέρες μας, μια γελοιογραφία μπορεί να εμπνέει αίσθημα θλίψης ή διαμαρτυρίας, μπορεί να γελοιοποιεί ή να σπηλιτεύει μια απαράδεκτη πραγματικότητα ή απλά να σχολιάζει βουβά, κρύβοντας πάντα μια αντίδραση ή μια διαμαρτυρία. Κι όσο πιο απαλά και ήρεμα το κάνει, χωρίς συνθήματα και οργή, τόσο πιο πετυχημένη είναι. Γι αυτό και η δημιουργία μιας γελοιογραφίας χωρίς λόγια, μόνο με την εικόνα, που είναι μόνη της χίλιες λέξεις, όπως λένε οι κινέζοι, μια σιωπηλή ματιά αντίδρασης και πολλές φορές απελπισίας, είναι πάντα μια πρόκληση για τον γελοιογράφο.

Η ρευστή πολιτική επικαιρότητα, η προστασία του περιβάλλοντος, τα προβλήματα από την παγκοσμιοποίηση, η παγκόσμια οικονομική κρίση, οι

πόλεμοι, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η καταπίεση των αδυνάτων κοινωνικών ομάδων είναι θέματα που πλέον έχουν εκτοπίσει τις ανώδυνες καταστάσεις της κοινωνικής ζωής, θέματα που μονοπωλούσαν τις περασμένες δεκαετίες την προσοχή και το ενδιαφέρον των γελοιογράφων.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ, Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΩΣ ΑΝΑΤΡΕΧΕΙ ΣΤΟ ΓΕΛΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΪΔΕΑΖΕΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΘΥΜΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ. ΑΝ ΠΡΟΣΕΞΕΙ ΟΜΩΣ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ, ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΑΜΕΣΩΣ ΟΤΙ ΣΤΟΧΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ «ΓΕΛΟΙΟ» ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΟ ΓΕΛΙΟ

Και μια και η εποχή μας είναι η εποχή του διαδικτύου ας μην παραλείψουμε να δούμε τον ορισμό που δίνει η Βικιπαίδεια: Γελοιογραφία είναι κάθε ζωγραφική παράσταση της οποίας τα κύρια γνωρίσματα προσώπων ή πραγμάτων αποδίδονται κωμικά παραλλαγμένα, με στόχο την διακωμώδηση προσώπων, που οι λόγοι τους ή και οι πράξεις τους δεν συμβιβάζονται με την κοινή αντίληψη.

Μετά τους επίσημους ορισμούς της γελοιογραφίας θα ήθελα να σας εκμυστηρευθώ κάποιες σκέψεις μου και κάποια βιώματά μου σαν γελοιογράφος, μια που τα τελευταία 30 χρόνια ασχολούμαι με σοβαρότητα (αν μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει αυτόν τον όρο για ένα φαινομενικά μη σοβαρό αντικείμενο) με τη γελοιογραφία.

Σ' όλο τον κόσμο διεξάγονται ό 150 διεθνείς διαγωνισμοί και εκθέσεις γελοιογραφίας. Για τις διοργανώσεις αυτές έχει επικρατήσει ο διεθνής όρος International Cartoon Contests. Μπορεί η 'καρικατούρα' να είναι λατινική λέξη, αλλά το 'καρτούν' (από το 'χαρτόνι') είναι καθαρά ελληνική, υποδηλώνοντας, ότι το έργο είναι ζωγραφισμένο επάνω σε χαρτόνι ή έχει απεικονισθεί σε εφημερίδες ή περιοδικά. Όλοι αυτοί οι διαγωνισμοί, που ανακοινώνονται μέσω του διαδικτύου, έχουν αυστηρούς κανονισμούς. Έχουν θέμα, ημερομηνία λήξης υποβολής των διαγωνιζόμενων έργων, αριθμό και διαστάσεις έργων, βραβεία, όρους συμμετοχής, κριτικές επιτροπές και ημερομηνίες απονομής βραβείων και διάρκειας των εκθέσεων. Επίσης θέτουν τον όρο τα έργα να έχουν μεν τίτλο, αλλά να είναι χωρίς λόγια, ώστε η εικόνα να είναι το μόνο μέσο κατανόησης και επικοινωνίας. Φορείς είναι συνήθως ιδρύματα, Δήμοι, πολλές φορές

**Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
ΜΙΑΣ
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ,
ΜΟΝΟ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΙΚΟΝΑ, ΠΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΗ
ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΣ
ΛΕΞΕΙΣ, ΜΙΑ
ΣΙΩΠΗΛΗ ΜΑΤΙΑ
ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ
ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ,
ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ
ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΟΝ
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΟ**

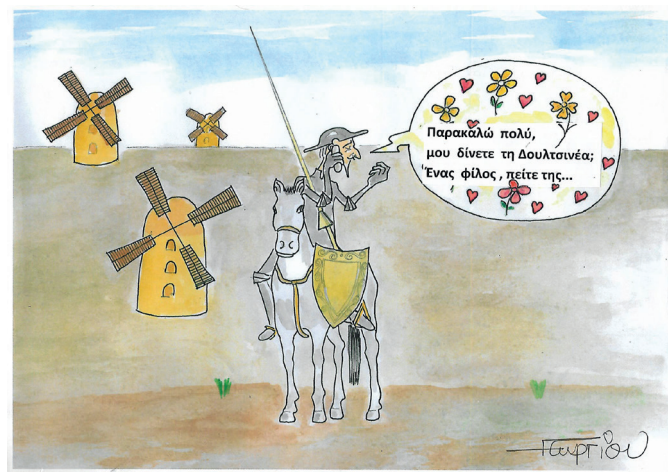
εφημερίδες ή περιοδικά οι δε κριτικές επιτροπές απαρτίζονται από πεπειραμένους γελοιογράφους απ' όλο τον κόσμο. Η σοβαρότητα και η τήρηση των κανονισμών και κανόνων συμμετοχής ελέγ-

χονται, εγγυώνται και βαθμολογούνται με αριθμό αστεριών (από δύο ** έως πέντε****) από την Διεθνή Ομοσπονδία Γελοιογράφων -FECO (FEderation of Cartoonists Organizations). Τα θέματα είναι επίκαιρα, οικολογικά, οικονομικά και κοινωνικά όπως ο πόλεμος, η μετανάστευση, οι πρόσφυγες, η μόρφωση, το διαδίκτυο ή τοπικιστικής σημασίας, όπως το κρασί, η ελιά, η αλιεία, ο τουρισμός κλπ. Στατιστικά, σε κάθε έναν από αυτούς τους διαγωνισμούς παίρνουν μέρος και κρίνονται περίπου 700-800 έργα, από 500 καρτουνίστες από 80-90 χώρες.

Το βασικό και αυστηρό κριτήριο επιλογής σ αυτούς τους διαγωνισμούς είναι, εκτός από την τεχνική αρτιότητα, η πρωτοτυπία των έργων. Με λίγα λόγια, αν κάποιος κριτής έχει ξαναδεί κάτι παρόμοιο, το έργο αμέσως αποσύρεται από τον διαγωνισμό.

Παίρνοντας μέρος σε τέτοιους διαγωνισμούς σκεΐσαι να αναζητάς πρωτότυπες εκδοχές των θεμάτων, που να δημιουργούν ευχάριστη έκπληξη στους κριτές και συγχρόνως να αφιερώνεις χρόνο για την άρτια εκτέλεσή τους. Χρησιμοποιείς το χρώμα, την προοπτική, τη σκιά και τεχνικές όπως το collage και το photoshop.

Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους, που ελάχιστοι από τους επαγ-

γελματίες γελοιογράφους των εφημερίδων παίρνουν μέρος σε τέτοιους διεθνείς διαγωνισμούς. Η καθημερινή τους ενασχόληση με την τρέχουσα επικαιρότητα στην εφημερίδα δεν τους επιτρέπει την πολυτέλεια της αφιέρωσης χρόνου συμμετοχής σε ένα διαγωνισμό με απαιτήσεις αυτού του είδους.

Προσωπικά, αποφάσισα και δήλωσα εξ αρχής ερασιτέχνης γελοιογράφος. Έτσι συμβιβασμένος κατάφερα να μοιράζω τον χρόνο μου ανάμεσα στο επάγγελμά μου και στο πάθος μου και μάλιστα με σχιζοφρενική διάθεση. Ελάχιστοι συνάδελφοι μηχανικοί γνωρίζουν την πλευρά μου αυτή. Όταν δε ασχολούμαι με το σκίτσο, συνήθως τις περασμένες νυχτερινές ώρες, ξεχνώ τις επαγγελματικές μου υποχρεώσεις της επομένης ημέρας. «Σκιτσοφρενή» με φωνάζει ένας φίλος, που ξέρει. Συμμετέχοντας στους διαγωνισμούς γελοιογραφίας νιώθω δύο συναισθήματα μεγάλης ικανοποίησης που θέλω να σας τα μεταφέρω.

Όχι, δεν μαντέψατε σωστά. Δεν είναι η αγωνία για τα αποτελέσματα του διαγωνισμού και η ελπίδα να δω το έργο μου στον κατάλογο των διακριθέντων. Το ένα συναίσθημα είναι η συναδελφικότητα με τους γελοιογράφους από τα διάφορα μέρη του κόσμου, η χαρά όταν βλέπω ότι οι βραβευμένοι από άλλες χώρες είναι φίλοι μου και η επικοινωνία

που έχω κυρίως μέσω του διαδικτύου μαζί τους. Οι γελοιογράφοι ανήκουν σε μια μικρή παγκόσμια κοινότητα με δεσμούς και με συγγενές DNA στην αίσηση του χιούμορ και στις κοινωνικές ευαισθησίες σε όποια χώρα και αν ζουν και με ό,τι καθεστώς κι αν έχει αυτή η χώρα. Το δεύτερο συναίσθημα, είναι

μια κρυφή υπερηφάνεια, όταν διακριθώ κάπου και δω στο βιβλίο της έκθεσης κάτω από το σκίτσο μου και δίπλα στο όνομά μου το όνομα της πατρίδας μας... Νιώθω ότι αν και συμμετέχω μόνος μου εκεί, χωρίς διαπίστευση, εκπροσωπώ τη χώρα μου, η οποία και τιμάται στο πρόσωπό μου. ●

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Γρηγόρης Γεωργίου κατάγεται από την Σαμοθράκη. Σπούδασε πολιτικός μηχανικός στο ΕΜΠ και εργάστηκε στην Δ/νση Τεχν. Έργων της ΑΤΕ από το 1970 έως το 2000.

Η πρώτη του διάκριση ήταν το βραβείο γελοιογραφίας στο δημοσιογραφικό διαγωνισμό ΑΜΠΝΤΙ ΙΠΕΚΣΙ 1994-95 στην Αθήνα. Ακολούθησαν σημαντικές διακρίσεις τα επόμενα χρόνια.

- ▶ **2003 και 2004:** Excellence Prizes στο Πεκίνο
- ▶ **2005:** Bronze Prize στη Ναγκίν - Κίνα
- ▶ **2009:** Silver Prize στο Zemst- Βέλγιο / Special prize στη Ruse Βουλγαρία
- ▶ **2009 και 2012:** Best Cartoon Prizes στην Daejon-Κορέα
- ▶ **2012:** Third Prize (κοινού) στο Ζάγκρεμπ-Κροατία
- ▶ **2013:** Βραβείο κοινωνικού μηνύματος στη Σαντορίνη
- ▶ **2013:** First Prize στην Δαμασκό -Συρία
- ▶ **2014:** Πρώτο Βραβείο σκακιστικού σκίτσου στα Καλάβρυτα
- ▶ **2015:** Second Prize στην Μπουκοβίνα -Ρουμανία
- ▶ **2015:** Primer Premi (Πρώτο Βραβείο) στη Βαρκελώνη-Ισπανία
- ▶ **2015:** Απονομή τίτλου Master of Caricature στο Πλοβдив- Βουλγαρία

Επιλεγμένα έργα του έχουν συμμετάσχει σε πάνω από 50 διεθνείς εκθέσεις γελοιογραφίας και περιλαμβάνονται στους καταλόγους των εκθέσεων.

Τα τελευταία χρόνια συμμετέχει και ως μέλος κριτικών επιτροπών σε διεθνείς και πανελλήνιους διαγωνισμούς με πρόσκληση των διοργανωτών.

Μέλος της FECO (Διεθνούς Ομοσπονδίας Οργανώσεων Γελοιογράφων)

Νέα από το διάστημα - η φωτογράφιση μιας μελανής οπής

Οι αστροφυσικοί σήμερα πια έχουν στη διάθεσή τους δεκάδες διαστημικά και εκατοντάδες επίγεια τηλεσκόπια για όλο το φάσμα της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας (ακτίνες γ, ακτίνες x, υπεριώδεις, ορατό, υπέρυθρο, μικροκύματα, ραδιοκύματα), όργανα για την παρατήρηση βαρυτικών κυμάτων, νετρίνων ακόμη και της κοσμικής ακτινοβολίας!

12

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΝΙΚΟΣ ΤΡΕΜΟΥΛΗΣ
ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΣ,
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΑΕΣ

Η **συνδυασμένη** παρατήρηση με όλα τα δυνατά μέσα (που επίσημα ονομάζεται «multi messenger astronomy») χαρίζει μια βαθύτερη κατανόηση των διεργασιών που συντελούνται εκεί έξω. Το επίγειο ανάλογο είναι η πληθώρα των ιατρικών εξετάσεων που έχουν στη διάθεσή τους οι γιατροί για να εξετάσουν κάποια πε-

ρίπτωση (σπινθηρογράφημα, ακτινογραφίες, υπερηχογράφημα κ.ο.κ.) Η ανακοίνωση της επιστημονικής κοινότητας στις 10 Απριλίου 2019 είναι εντυπωσιακή για τρεις λόγους:

α. πρώτη φορά συλλαμβάνουμε σε εικόνα (εικόνα 1) μια μελανή οπή (για την ακρίβεια την απουσία φωτός στη σφαίρα του ορίζοντα γεγονότων)!

β. είναι η πρώτη –και εξαιρετικά πετυχημένη– απόπειρα απεικόνισης του νεοσυσταθέντος (2009) ΕΗΤ (Event Horizon Telescope) και

γ. σε αυτό το εγχείρημα έστρεψαν συγχρονισμένα την προσοχή τους εκατοντάδες επιστήμονες και πολλά τηλεσκόπια ανά τον κόσμο και στο διάστημα!

Ας τα πάρουμε από την αρχή.

Μελανή Οπή θεωρείται το υπέρπυκνο σημειακό αντικείμενο που με την υπερβολική βαρυτική έλξη του δεν επιτρέπει ούτε στο φως να διαφύγει από την ακτίνα βαρυτικής επιρροής του. Αυτή η ακτίνα ορίζει μια σφαίρα γύρω από τη (σημειακή) μελανή οπή που ονομάζεται ορίζοντας γεγονότων (το σκοτεινό οβάλ σχήμα στο κέντρο της εικόνας 1).

Η ύλη και η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία εντός του ορίζοντα γεγονότων δεν μπορεί να διαφύγει, επομένως δεν μπορούμε να δούμε άμεσα μια μελανή οπή.

Μια μελανή οπή σε «πυκνοκατοικημένη» γειτονιά «κλέβει» υλικό από το περιβάλλον της. Το αέριο δηλαδή ενός συνοδού άστρου (ή περισσότερων) έλκεται από τη μελανή οπή και στροβιλίζεται για εκατομμύρια χρόνια γύρω της δημιουργώντας ένα δί-

σκο: το δίσκο προσαύξησης. Το αέριο του δίσκου φωτοβολεί λόγω τριβής. (Πορτοκαλί ψευδοχρώμα εικόνα 1, θυμηθείτε ότι η λήψη έγινε στα ραδιοκύματα). Παρατηρούμε δίσκους προσαύξησης εδώ και πολλά χρόνια. Επίσης σε υπέρμαζες μελανές οπές (με μάζα άνω των 4 ηλιακών μαζών) παρατηρούμε πίδακες αερίου να εκτοξεύονται στον άξονα περιστροφής του δίσκου προσαύξησης (θυμηθείτε ότι όλα αυτά γίνονται έξω από τον ορίζοντα γεγονότων) (εικόνα2)!

Το νέο που παρουσίασε η ΝΑΣΑ 10 Απριλίου 2019 είναι ότι παρατηρήθηκε για πρώτη φορά η «σκιά» μιας μελανής οπής, ουσιαστικά η σφαίρα του ορίζοντα γεγονότων που καταγράφεται μαύρη (αφού δεν επιτρέπει καμία εκπομπή!) και φαίνεται ξεκάθαρα μέσα στο φωτεινό δαχτυλίδι του δίσκου προσαύξησης (εικόνας 1 και 3).

Για τη λήψη της εικόνας 3 β συνεργάστηκαν οκτώ επίγεια ραδιοτηλεσκόπια τοποθετημένα σε απομακρυσμένα μέρη της υδρογείου που λειτουργούν συγχρονισμένα σαν ένα τεράστιο ραδιοτηλεσκόπιο στο μέγεθος του πλανήτη μας! Αυτό το εξαιρετικό δίκτυο ραδιοτηλεσκοπίων κατασκευάστηκε ειδικά για να παρατηρήσει τον ορίζοντα γεγονότων σε μελανές οπές εξ ου και το όνομά του: Event Horizon Telescope! Για τη λειτουργία, τη δικτύωση και την επεξεργασία δεδομένων αυτών των ραδιοτηλεσκοπίων εργάζονται εκατοντάδες επιστήμονες και μηχανικοί δεκάδων χωρών. Επιπλέον στο εγχείρημα συμμετείχαν τα διαστημικά τηλεσκόπια Chandra X-ray Observatory (εικόνα 3α), Nuclear Spectroscopic Telescope Array (NuSTAR), Swift Observatory space telescope, το Fermi και επίσης το πείραμα Neutron star Interior

Composition Explorer (NICER) μέσα στο Διεθνή Διαστημικό Σταθμό!
 Η εν λόγω μελανή οπή (εικόνα 3) βρίσκεται στο κέντρο του γαλαξία M87. Ο γαλαξίας M87 είχε ανακαλυφθεί το 1781 από το Γάλλο αστρονόμο Κάρλο Μεσιέ και είχε καταλογογραφηθεί ως «νεφέλωμα» υπ' αριθμόν 87 εξ ου και το κωδικό του όνομα M87. Καθώς είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος στο σμήνος γαλαξιών της Παρθένου και επειδή διαθέτει ένα πολύ ενεργό γαλαξιακό πυρήνα και εξαιτίας της εγγύτητάς του σε μας, μόνο 55 εκατομμύρια έτη φωτός, αποτελεί αντικείμενο έντονης επιστημονικής έρευνας για πάνω από 100 χρόνια. Το 1918 ο αστρονόμος Heber Curtis παρατήρησε «μια παράξενη φωτεινή ακτίνα να εκτείνεται από το κέντρο του γαλαξία στο διάστημα». Τα διαστημικά τηλεσκόπια της NASA εδώ και καιρό παρακολουθούν τον πίδακα (εικόνα 4) αυτής της μελανής οπής ο οποίος έχει μήκος μεγαλύτερο από 1.000 έτη φωτός (για σύγκριση ο Γαλαξίας μας έχει ακτίνα 50.000 έτη φωτός).

TRIVIA - Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΤΡΥΠΑΣ

Αντικείμενα με βαρυτική έλξη τέτοια ώστε ούτε το φως να μπορεί να διαφύγει έχουν θεωρητικά απασχολήσει επιστήμονες όπως ο J. Michell και ο P. Laplace από το 18ο αιώνα. Η πρώτη σύγχρονη προσέγγιση στο θέμα έγινε το 1916 όταν ο K. Schwarzschild έλυσε εξισώσεις της γενικής σχετικότητας. Η πρώτη δημοσίευση για «μελανή οπή» έγινε από τον D. Finkelstein το 1958. Για 50 χρόνια οι «μελανές οπές» αποτελούσαν μια μαθηματική παραξενιά. Μόνο μετά το 1967 οπότε ανακαλύφθηκε από τον J. Burnell ένας αστέρας νετρονίων, άρχισαν οι μελανές οπές να αντιμετωπίζονται ως πραγματικά αστρονομικά αντικείμενα!

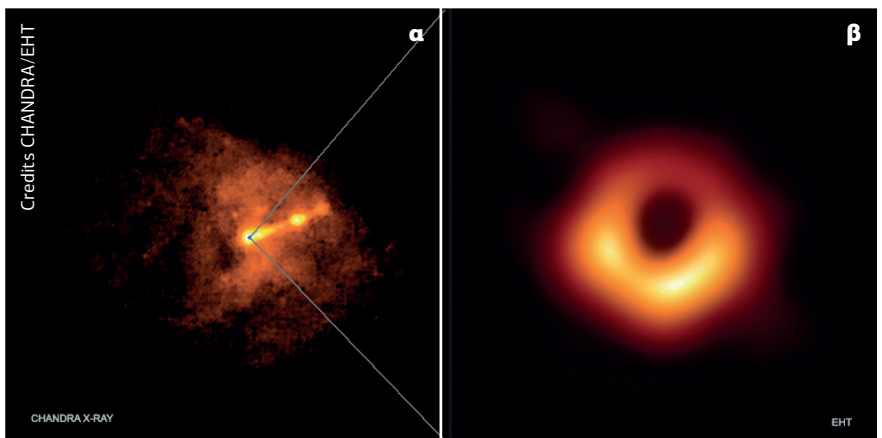
Πηγή: WIKI

Εικόνα 1. Ο ορίζοντας γεγονότων της μελανής οπής στο M87

Εικόνα 2. Ζωγραφική αναπαράσταση μιας μελανής οπής, του δίσκου προσαύξησης και του πίδακα θερμού αερίου που επιταχύνεται σε σχετικιστικές ταχύτητες»

Εικόνα 3 α και β. Αριστερό κάδρο «εικόνα ευρέως πεδίου του γαλαξιακού κέντρου M87 στις ακτίνες Χ» δεξί κάδρο «εικόνα του δίσκου προσαύξησης και του ορίζοντα γεγονότων στα ραδιοκύματα

TRIVIA - ΓΑΛΑΞΙΑΚΟΣ ΤΡΟΜΠΕΤΙΣΤΑΣ

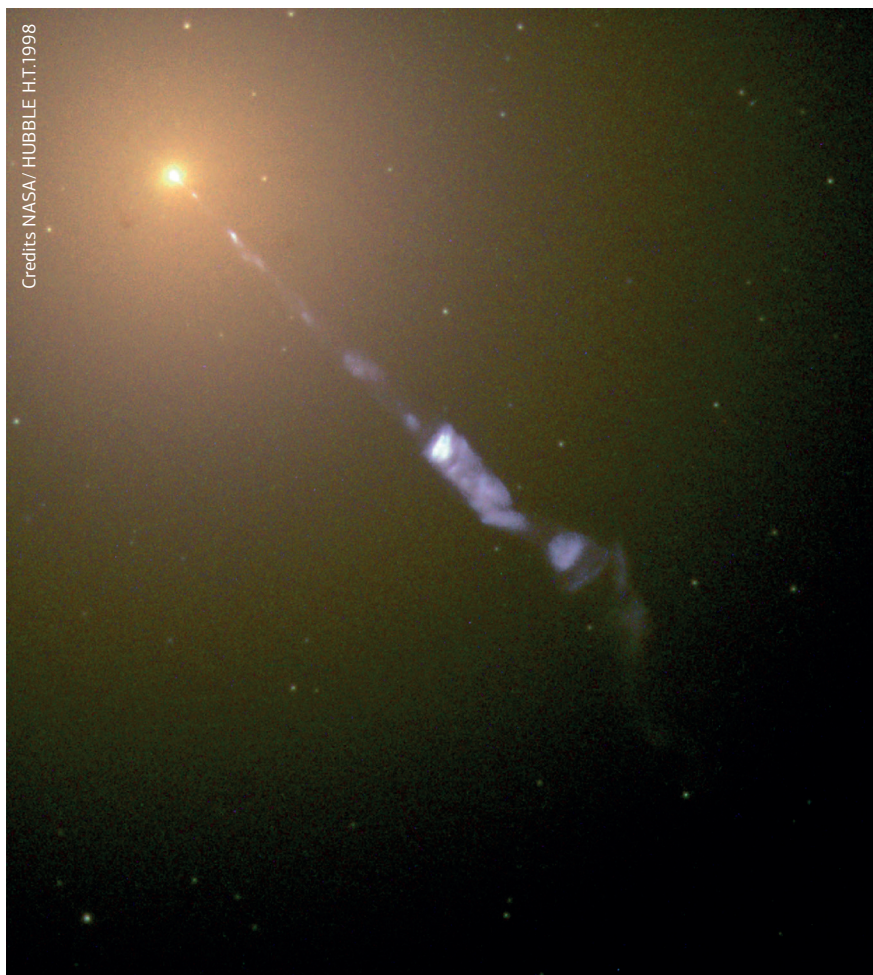
Μια αναλογία (όχι στην ίδια κλίμακα) για το πώς λειτουργεί ένας πίδακας σε ενεργό γαλαξιακό πυρήνα και τι παρακολουθούν το Chandra και το EHT είναι η εξής: ένας τρομπετίστας παίζει μουσική. Οι πληροφορίες που συλλέγει το EHT μας λένε τι συμβαίνει στο στόμιο της τρομπέτας, εκεί που παράγεται ο ήχος (ουσιαστικά μας δείχνει το κέντρο του κινήτρα αυτής της δραστηριότητας). Οι πληροφορίες από το Chandra αποκαλύπτουν τις διαδρομές όλων των ηχητικών κυμάτων που παρήχθησαν και των αντανάκλασών τους στην αίθουσα (ουσιαστικά τους πίδακες και την αλληλεπίδρασή τους με τη μεσοαστρική ύλη). Χρειαζόμαστε όλες τις πληροφορίες για να κατανοήσουμε τι συμβαίνει. (για μια μουσική αναλογία των μηχανισμών που μελετά το EHT δείτε <https://youtu.be/t5cSBmGkW3E>).

Η μελανή οπή στο κέντρο του M87 έχει στη διάθεσή της άφθονο αέριο από το άμεσο περιβάλλον της. Αυτό το αέριο με θερμοκρασία μερικά εκατομμύρια βαθμούς φωτοβολεί στις ακτίνες Χ. Παρατηρήσεις από το Chandra δείχνουν κυματισμούς σε αυτό το αέριο που υποδηλώνουν «ξεσπάσματα» της μελανής οπής περίπου κάθε 6 εκατομμύρια χρόνια.

Πηγή: NASA CHANDRA/EHT

Ο πίδακας αποτελείται από φορτισμένα σωματίδια ύλης που επιταχύνονται μέσα στον πίδακα σε ταχύτητες κοντά στην ταχύτητα του φωτός. Μια συμπύκνωση μέσα στον πίδακα που ανακαλύφθηκε από το Χαμπλ το 1999 αυξομειώνει περιοδικά τη λαμπρότητά του και κάνει τους επιστήμονες να απορούν (επίσης δίνει τροφή για δεκάδες διδακτορικά σε όλο τον πλανήτη!). Αυτός ο φωτεινός πίδακας λειτουργεί κάπως έτσι: αρχικά η μελανή οπή συγκεντρώνει γύρω της αέριο σε ένα δίσκο προσαύξησης (εικόνα 2). Ο δίσκος προσαύξησης περιστρέφεται γύρω από ένα άξονα. Η τριβή του αερίου στο δίσκο αναγκάζει το αέριο να φωτοβολεί. Η περιστροφή του αερίου δημιουργεί μαγνητικό πεδίο με άξονα τον άξονα περιστροφής. Μέρος του αερίου ακολουθεί τις μαγνητικές γραμμές, εξέρχεται από τους πόλους και επιταχύνεται σε δυο αντίθετους πίδακες σε ταχύτητες κοντά σε αυτή του φωτός (πρόκειται για τον ισχυρότερο επιταχυντή στο σύμπαν που ξέρουμε). Αυτοί οι πίδακες παράγουν ακτινοβολία σε όλο το ηλεκτρομαγνητικό φάσμα: από ραδιοκύματα έως ακτίνες Χ. Όταν το υλικό που επιταχύνεται στους πίδακες συναντήσει προπορευόμενο υλικό μικρότερης ταχύτητας συγκρούεται και παράγει υπέρυθρες ακτίνες και ραδιοκύματα. Επίσης όταν συγκρούεται με τη μεσοαστρική ύλη δημιουργεί ένα κρουστικό κύμα που εκπέμπει έντονα. Συνδυάζοντας παρατηρήσεις από ακτίνες γ, ακτίνες x, ορατό, υπέρυθρο και ραδιοκύματα οι επιστήμονες προσπαθούν να κατανοήσουν τους μηχανισμούς που επιβάλλουν στο προσπίπτον υλικό να εκτοξευθεί μακριά από τη μελανή οπή σε τέτοιους πίδακες με τέτοιες ταχύτητες!

Οι λεπτομέρειες των διεργασιών δεν είναι απολύτως κατανοητές και οι έρευνες συνεχίζονται. Οι νέοι αστροφυσικοί θα γράψουν πολλά διδακτορικά γύρω από τέτοια θέματα! ●

Εικόνα 4. Ο πίδακας του ενεργού γαλαξιακού πυρήνα M87. Σύνθεση εικόνων στο υπεριώδες, το ορατό και το υπέρυθρο

Κυριάκου Κατζουράκη: Αναφορά στην Γκουέρνικα

Τα τελευταία πέντε χρόνια αποφάσισα να επεξεργαστώ με όλα τα μέσα που διέθετα, ζωγραφική, σινεμά, γράψιμο, τη φόρμα ενός “συνολικού έργου”. Μια “ενότητα της ποικιλίας” που θα περιέχει, όσο μπορώ πιο σφαιρικά, την αντίληψή μου για το τοπίο της ψυχής μας τα τελευταία 10 χρόνια.

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ

Αναφορά στην Guernica

Το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας είναι τα 50 έργα με τον τίτλο «Αναφορά στην Guernica» και η ταινία USSAK. Στην πραγματικότητα είναι δυο παράλληλες εργασίες, που συγκλίνουν στο στόχο τους. Τα έργα είναι τοποθετημένα σε ενότητες με αισθητική σχέση και όχι χρονολογικά. Όμως το αρχικό έργο, το τρίπτυχο Guernica 1, είναι το πρώτο που αντικρίζει κάποιος που μπαίνει στην έκθεση. Αυτό το τρίπτυχο έγινε η αφορμή να αρχίσει ο διάλογος με τη θεματική των άλλων έργων της έκθεσης.

Γενικά, δε βρίσκω σωστό και χρήσιμο να εξηγώ σύμβολα και αναφορές που είναι ήδη ζωγραφισμένες, άρα μετουσιωμένες σε κάτι άλλο. Και βρίσκω πιο χρήσιμο να ανακαλύπτει κάποιος με τα δικά του κριτήρια και τις δικές του αναφορές τον ζωγραφικό κόσμο που βλέπει. Φυσικά, έχω τεράστια περιέργεια για το τι αισθάνεται ο άλλος μπροστά στα έργα μου, αλλά είναι υποχρέωσή μου να σέβομαι τον δικό του εσωτερικό χώρο. Η επαφή με ένα έργο τέχνης δεν είναι στιγμιαία, είναι μέρος του εσωτερικού πλούτου μας, που χρειάζεται “καλή τροφή”, που μας ελευθερώνει από τη σκλαβιά μιας μονοδιάστατης εικόνας του κόσμου. Όλοι έχουμε μέσα μας

ΤΟ Μ.Ι.Ε.Τ. (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ) ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ

**«Κυριάκου Κατζουράκη:
Αναφορά στην Γκουέρνικα»**

Ζωγραφικές συνθέσεις - αναφορές στην Guernica του Πικάσο.

Μέγαρο Εϋνάρδου, Αγίου Κωνσταντίνου 20 & Μενάνδρου.

Διάρκεια έκθεσης: 7 Μαΐου έως 27 Ιουλίου 2019.

Ώρες λειτουργίας: Τρίτη - Παρασκευή, 12.00-18.00 & Σάββατο, 11.00 - 17.00

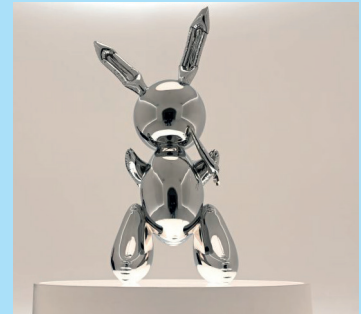
Ξεναγήσεις: Τα Σάββατα 18 Μαΐου, 1, 8,

15 & 29 Ιουνίου, στις 12.00 ο καλλιτέχνης θα πραγματοποιεί ξεναγήσεις στον χώρο της έκθεσης.

Προβολές της ταινίας USSAK θα πραγματοποιηθούν στον χώρο της έκθεσης τις εξής ημέρες και ώρες: Παρασκευή 17 Μαΐου, 18.00 - 20.00, Παρασκευή 7 Ιουνίου, 18.00 - 20.00 και Πέμπτη 27 Ιουνίου, 18.00 - 20.00

ΤΟ ΑΚΡΙΒΟΤΕΡΟ ΕΡΓΟ ΤΕΧΝΗΣ ΓΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ ΠΟΥ ΖΕΙ

Ο Λαγός του Κουνς

Ένα ακόμη ρεκόρ έσπασε ο παγκόσμιος γνωστός, αλλά και αμφιλεγόμενος, Αμερικανός καλλιτέχνης της pop art, Τζεφ Κουνς (γενν. το 1955). Το γλυπτό Rabbit (λαγός), του 1986, από ανοξείδωτο χάλυβα, πωλήθηκε στις 16 Μαΐου 2019, από τον Οίκο Christie's στη Νέα Υόρκη 91,1 εκατομμύρια δολάρια. Είναι το ακριβότερο έργο τέχνης για εν ζωή καλλιτέχνη. Το γλυπτό του Κουνς κατέρριψε το ρεκόρ που κατείχε ο Βρετανός καλλιτέχνης Ντέιβιντ Χόκνεϊ με τον πίνακα Πορτραίτο ενός καλλιτέχνη που πωλήθηκε τον Νοέμβριο του 2018, 90,3 εκατ. δολάρια. Ο Τζεφ Κούνς έχει ακόμη ένα ρεκόρ εν ζωή καλλιτέχνη, το 2013, για το Balloon Dog από ανοξείδωτο χάλυβα στην τιμή των 58,4 εκατομμυρίων δολαρίων.

Ντέιβιντ Χόκνεϊ - Πορτραίτο ενός καλλιτέχνη

«ΑΚΟΥΣ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΡΟΜΑΖΕΙΣ» ΛΕΕΙ,
«ΣΕ ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ, ΑΙΣΘΑΝΕΣΑΙ ΔΕΟΣ ΚΑΙ
ΣΟΚ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΘΡΑΣΟΣ, ΝΑ ΖΗΤΑΣ
ΔΗΛΑΔΗ ΣΥΝΤΑΞΗ, ΜΙΣΘΟ, ΠΑΙΔΕΙΑ,
ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ. ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΣΟΥ ΤΑ ΔΙΝΕΙ
ΑΦΟΥ ΤΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΚΡΙΣΗ;»

Κυριάκος Κατζουράκης

μια κρυμμένη ποιητική πλευρά, που, όταν την φροντίζουμε, μας φροντίζει. Από την αρχή που ξεκίνησα τη σειρά Guernica, μελετούσα τη σχέση του Κυβισμού με τους καλλιτέχνες της Ρώ-

σικης Πρωτοπορίας: Ελ Λισσίτσκι, Καζιμίρ Μάλεβιτς, Τάτλιν, Ροτσένκο, Πόποβα. Μελετούσα τη χρήση των συμβόλων τους και τη σχέση τους με την κοινωνική επανάσταση του '17. Δεν είχα στόχο να επαναλάβω τη χρήση τους, πρώτον γιατί οι κοινωνικές συνθήκες είναι τελείως διαφορετικές, κυρίως όμως γιατί με ενδιέφερε περισσότερο η "επαναπροσέγγιση" δικών μου επιθυμιών των πρώτων σπουδαστικών μου χρόνων (1963-1968 στην ΑΣΚΤ), τότε που πρωτοαντίκριζα τη βιαιότητα της κυβιστικής ζωγραφικής και με μπέρδευε, με αναστάτωνα, με γέμιζε αντιφάσεις αλλά και σεβασμό στο θάρρος των κυβιστών. Το πιο ενδιαφέρον που ανακάλυψα τότε ήταν η σχέση του Κυβισμού με τους Σουρεαλιστές. ●

WHO IS WHO

Ο Κυριάκος Κατζουράκης είναι ζωγράφος, σκηνογράφος και συγγραφέας. Το 1968 βραβεύτηκε με το βραβείο ζωγραφικής Παρθέν. Α' κρατικό βραβείο καλύτερου ντοκιμαντέρ και διεθνές βραβείο κριτικών FIPRESCI για την ταινία του: Ο δρόμος προς τη Δύση. Ο Κυριάκος Κατζουράκης γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε ζωγραφική και σκηνογραφία στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και στην Αγγλία στη St. Martins School of Art. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της ομάδας «5 νέοι Έλληνες Ρεαλιστές». Το 1980 συμμετείχε στην XI Biennale de Paris και το 1970 στην Biennale Sao Paulo. Από το 1988 έως το 2006 έκανε σκηνογραφίες στο Θέατρο Τέχνης με τον σκηνοθέτη Γ. Λαζάνη. Δουλεύει συστηματικά πάνω στις σχέσεις της ζωγραφικής με το θέατρο και τον κινηματογράφο. Το 2005 εκλέγεται τακτικός καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών στο ΑΠΘ. Από το 2012 είναι Ομότιμος Καθηγητής του ΑΠΘ. Το 2013 παρουσιάστηκε αναδρομική έκθεσή του στο Μουσείο Μπενάκη και εκδόθηκε το βιβλίο του Τάξη στο Χάος, Καλειδοσκόπιο, 2013. Κινηματογραφικές ταινίες: Ο Δρόμος προς τη Δύση (2003), Γλυκιά Μνήμη (2005), Μικρές Εξεγέρσεις (2008), USSAK (2017).

Το Ukiyo-e και τα Manga

ΓΡΑΦΕΙ Η ΕΛΕΝΗ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Με αφορμή την επίσκεψη και ξενάγηση* στην Έκθεση «Η Ιαπωνία και το Βιβλίο» - Το Ukiyo-e, τα Manga του Hokusai και τα βιβλία του Λευκάδιου Χερν - στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων.

Ένας κόσμος ασυνήθιστος και βαθιά γοπητευτικός αναδύεται από την ιαπωνική τέχνη, έτσι όπως αποτυπώνεται στα έργα των μεγάλων του Ukiyo-e.

Το Ukiyo-e, που στα Ιαπωνικά, σημαίνει «εικόνες ενός ρέοντος κόσμου», είναι το σημαντικότερο καλλιτεχνικό ρεύμα της Ιαπωνίας, που εντυπωσίασε βαθιά την Δύση κι άνοιξε τις πύλες συνομιλίας με την δυτική τέχνη.

Το 17ο αιώνα στο Δυτικό κόσμο η τέχνη είναι θρησκευτική ή αυλική.

Το 1603 στην Ιαπωνία, η πρωτεύουσα μεταφέρεται στο λιμάνι του Έντο (που αργότερα ονομάστηκε Τόκιο) προκαλώντας την ανάπτυξη μιας τεράστιας πόλης ενός εκατομμυρίου ανθρώπων. Μια μεγαλούπολη όπου η ασταμάτητη κίνηση επέτρεψε μια νέα αντίληψη για το κόσμο και την κοινωνία, μια ελευθεριάζουσα νοοτροπία, όπου η μίξη των τάξεων, των απολαύσεων, των λειτουργιών,

προηγήθηκε της Δύσης κατά έναν αιώνα. Στο Έντο μαζί με την εξουσία, συγκεντρώθηκε ο εργαζόμενος λαός, επαγγέλματα και εμπόριο κάθε είδους, θεάματα και χώροι ψυχαγωγίας, λουτρά και δημόσιοι χώροι, απαγορευμένες απολαύσεις και υπόκοσμος. Ήταν μια πόλη που ζούσε μέρα-νύχτα.

Η αισθητική της καθημερινότητας γέννησε νέες τεχνικές και επαγγέλματα, απολαύσεις και ψυχαγωγίες που χαρακτήριζαν τον αστικό κόσμο που γεν-

ΤΟ UKIYO-E ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟ ΓΙΑΤΙ ΑΠΟΔΕΣΜΕΥΣΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΕΚΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

νότανε και το πέρασμα στους Νεότερους Χρόνους. Η συνεχής και δυναμική κινητικότητα του κόσμου αυτού εκφράστηκε και αποτυπώθηκε με μια τεράστια ανανέωση της εικονογραφίας και της τεχνοτροπίας στο Ukiyo-e. Μαζί με την ζωγραφική στην σχολή αυτή συμβαδίζει και ο λόγος με βιβλία κειμένων, βιβλία εικόνων, τυπώματα από πα-

τσα στο τετράδιό του και σημαίνει σε ελεύθερη απόδοση «παιχνιδιάρικες εικόνες». Θεωρημένα ως υψηλή μορφή τέχνης αλλά και ως ανάπτυξη λαϊκής λογοτεχνίας, είναι σεβαστά από την κοινωνία της Ιαπωνίας. Για αυτόν το λόγο η απόλαυση τους δεν θεωρείται ταμπού από οποιαδήποτε ομάδα. Είναι ένα αρκετά σύνθετος γεγονός να διαβάζονται από επιχειρηματίες, κομψά ντυμένους με κοστούμια, ενώ ταξιθεύουν από ή προς την δουλειά τους με τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Κατηγοριοποιούνται κυρίως ανάλογα με την ηλικία και το φύλο του κοινού στο οποίο απευθύνονται. Πιο συγκεκριμένα, βιβλία και περιοδικά που απευθύνονται σε αγόρια και κορίτσια διακρίνονται από το εξώφυλλο και τοποθετούνται σε διαφορετικά ράφια στα περισσότερα βιβλιοπωλεία. Τα Manga εμπίπτουν σε λογοκρισία (περισσότερο για απρεπές υλικό), με την διαφορά ότι δεν υπάρχει νόμος περιορισής τους. Με αυτόν τον τρόπο, υπάρχει η ελευθερία στους δημιουργούς να φτιάξουν Manga που να απευθύνονται σε άτομα όλων των ηλικιών αλλά και να αντιπροσωπεύουν πολλά και διαφορετικά θέματα, είτε είναι κοινωνικά και πολιτικά, είτε συναισθηματικά και οικογενειακά. Τα manga που ο Hokusai θεμελίωσε σαν νέο είδος τέχνης άνοιξαν το δρόμο για τα κινούμενα σχέδια και το κόμικς που κυκλοφορούν σήμερα σε όλο τον κόσμο. Έχοντας ξεπεράσει τα στενά πλαίσια της Ιαπωνίας μετά τον Β Παγκόσμιο πόλεμο, όταν σήμερα αναφερόμαστε στον όρο manga στην ουσία μιλάμε για μια παγκόσμια βιομηχανία πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ, που περιλαμβάνει κόμικς, ταινίες, παιχνίδια, αξεσουάρ, κ.λ.π. ●

*Στην έκθεση, είχαμε την χαρά να ξεναγηθούμε από τον επιμελητή της κ. Ντένη Ζαχαρόπουλο, Ιστορικό Τέχνης και Επιμελητή της Πανακοθήκης του Δήμου Αθηναίων, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά.

ραλλαγές ενός θέματος σε μία νέα αντίληψη για το έντυπο και την τέχνη. Αργότερα η Δύση μέσω των Ιμπρεσιονιστών εκφράζει τον θαυμασμό της για το Ukiyo-e. Η επιρροή του εγγράφεται ευδιάκριτα σε έργα μεγάλων ζωγράφων, όπως ο Βαν Γκογκ, ο Μανέ,

ο Κουρμπέ ή ο Τουλούζ Λωτρέκ. Το Ukiyo-e είναι πρωτοπόρο γιατί αποδέσμευσε την τέχνη από τις επιταγές της θρησκείας και της αυλής εκφράζοντας τη ζωή των ανώνυμων καθημερινών ανθρώπων και τις κοινωνικές αντιφάσεις. Έφερε επίσης μια τεράστια αλλαγή στον τρόπο που βλέπουμε ένα έργο, πέρα από το κέντρο του, αποτυπώνοντας συγχρόνως σε μια εικόνα πολλαπλά θέματα καταργώντας την παραδοσιακή προοπτική. Ταυτόχρονα προετοίμασε τον δρόμο για την φωτογραφία και τον κινηματογράφο.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ MANGA

Τα Manga είναι εικονογραφημένες ιστορίες και αναπόσπαστο μέρος της Ιαπωνικής κουλτούρας.

Η λέξη χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά από τον Ιάπωνα καλλιτέχνη Hokusai, για να χαρακτηρίσει τα πρόχειρα σκί-

ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Η ακμή του Ukiyo-e διαρκεί 2 αιώνες περίπου με εξέχουσες μορφές τον Utamaro, με την αισθαντικότητα και την ολοζώντανη κίνηση των διάσημων «καλλονών» του, τον Hiroshige, τον Kunisada, τον Kiyonaga με την μοναδική φυσικότητα των «παλλακίδων» του, τον Kuniyoshi, διάσημου για τις «γάτες» του και τον Hokusai, εμπνευστή των σημερινών manga, των γνωστών στη δύση ως «κόμικς».

Η δύναμη της Τέχνης

Η πρώτη φράση σ' ένα μυθιστόρημα για τους περισσότερους αναγνώστες αποτελεί αδιάψευστο κίνητρο για την ανάγνωσή του. Ο Λέον Τολστόι στην Άννα Καρένινα ξεκινά με την εξής εμβληματική φράση: «Όλες οι ευτυχισμένες οικογένειες μοιάζουν η μία με την άλλη, η κάθε δυστυχισμένη είναι δυστυχισμένη κατά τον δικό της τρόπο».

ΓΡΑΦΕΙ
Η ΝΑΤΑΣΣΑ
ΚΑΚΑΡΟΥΝΑ

Ο **Ζάουμε Καμπρέ** συνηγορεί με τούτη την άποψη και με τον Αντριά, τον ήρωα του μυθιστορήματος «Confiteor», αρχίζει την αφήγησή του: «Μέχρι χθες το βράδυ, περπατώντας στους βρεγμένους δρόμους της Βαλκάρκα, δεν είχα καταλάβει ότι το να γεννηθώ σε εκείνη την οικογένεια ήταν ένα ασυγχώρητο λάθος».

Ο Αντριά, σε προχωρημένη ηλικία και στα πρόθυρα μιας εκφυλιστικής νόσου του εγκεφάλου, αποφασίζει να γράψει ένα γράμμα στην αγαπημένη του Σάρα Βόλτες -Εψτέιν, που δε βρίσκεται πια στη ζωή. Ως ένας άλλος Δάντης, θα χρησιμοποιήσει τη δική του Βεατρίκη, που θα τον οδηγήσει από την κόλαση στον παράδεισο. Το καλό και το κακό συνυπάρχουν κάθε στιγμή, με το κακό να κυριαρχεί, κι είναι αυτό που θέλει να εξορκίσει ο Αντριά σε όλη τη διάρκεια της αφήγησής του.

Πολυσχιδής προσωπικότητα από την παιδική του ηλικία, θα μονοπωλήσει το ενδιαφέρον των γονιών του με διαφορετική προσέγγιση από τον καθένα. Ο

πατέρας του, σκοτεινή και αδίστακτη προσωπικότητα, επιθυμεί ο γιος του να γίνει λόγιος. Η μητέρα του, αποστασιοποιημένη από τη ζωή του, θα αφυπνιστεί μετά τον θάνατο του συζύγου της, με ιδιότροπο και εκδικητικό τρόπο. Τα παιδικά χρόνια του Αντριά θα στιγματίσουν ανεξίτηλα τη ζωή του. Από τη μια ο ανεκπλήρωτος παιδικός έρωτας, που θα λάβει υπόσταση μόνο στην ώριμη ηλικία της ζωής του και από την άλλη η αντίδραση απέναντι στην εξουσία των γονιών του. Θα αντιταχθεί στις επιθυμίες της μητέρας και θα παρατήσει τη μουσική, ενώ χωρίς να το καταλάβει θα ακολουθήσει την πορεία που του διέγραψε το πεπρωμένο, και είναι αυτή του λογίου έτσι όπως το επιθυμούσε ο πατέρας.

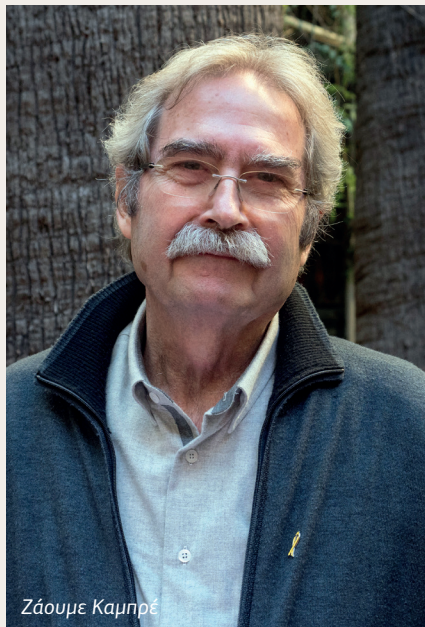
Μία χούφτα σπόροι ελάτου στην τσέπη του ράσου ενός μοναχού των Βενεδικτίνων, θα καθορίσουν τη ζωή πολλών ανθρώπων, από το Μεσαίωνα, ως τη σύγχρονη εποχή του Αντριά, στη Βαρκελώνη της δεκαετίας του '50. Γιατί από αυτούς τους σπόρους θα γεννηθεί το βιολί Βιάλ, κατασκευασμένο τον 18ο αιώνα από το διάσημο Λορέντζο Στοριόνι.

Παράλληλα με τη ζωή του Αντριά, παρακολουθούμε την πορεία που διέγραψε η ιστορία του διάσημου βιολιού, ώσπου να φτάσει στα χέρια του αντικέρ πατέρα και ύστερα στα δικά του,

γεγονός που θα ορίσει την κατοπινή πορεία της ζωής του.

Στη μακρά ιστορία του Βιάλ θα παρακολουθήσουμε τα γεγονότα της γηραιάς ηπείρου, από τις θρησκευτικές ίντριγκες του μεσαίωνα και την Ιερά Εξέταση, ως τη δικτατορία του Φράνκο και τη ναζιστική Γερμανία, με αποκορύφωμα τις κτηνωδίες του Άουσβιτς. Τι είναι όμως το Confiteor; Μία ομολογία, μια ερωτική εξομολόγηση, η ιστορία ενός βιολιού ή απλά μια αφήγηση; Η έξυπνη αφήγηση και η περίτεχνη γλώσσα του συγγραφέα καθηλώνουν τον αναγνώστη. Η ιστορία του Αντριά καθώς εμπλέκεται με εκείνη του βιο-

Ζάουμε Καμπρέ

λιού δίνει τη δυνατότητα στο συγγραφέα να τοποθετεί την πλοκή της αφήγησης τη μια στιγμή στην Βαρκελώνη του '50, και την αμέσως επόμενη στο σκοτεινό μεσαίωνα, στη Ρώμη, στο Παρίσι ή στη Γερμανία. Τίποτα δεν είναι προβλέψιμο. Ούτε οι ήρωες, ούτε οι εξελίξεις των καταστάσεων. Οι ήρωες είναι μεστοί, κι έχουν ψυχή, δεν είναι χάρτινοι, σε αντιστάθμισμα των ηρώων που χρησιμοποιούσε ο παιδικός και επιστήθιος φίλος του Αντριά, ο Μπερνάτ. Ο Μπερνάτ με αγωνία ζητούσε για κάθε συγγραφικό του έργο τη γνώμη του φίλου του, αλλά πάντα έπαιρνε την ίδια απάντηση, αφήνοντάς του την πικρή γεύση της απογοήτευσης. Ο Μπερνάτ ήταν πολύ καλός μουσικός, αλλά κακός συγγραφέας. Στο τέλος όμως θα πετύχει το στόχο του. Θα γίνει διάσημος συγγραφέας, αλλά όχι με τον ορθόδοξο τρόπο.

Το confiteor, αποτελεί την κιβωτό της γνώσης και της αισθητικής απόλαυσης. Στα σπλάχνα του εγκιβωτίζεται η παράδοση της λογοτεχνίας, και η φιλοσοφική σκέψη σύγχρονων και μεταγενέστερων φιλοσόφων, ενώ οι τέχνες συνδιαλέγονται και αναμετρού-

νται μεταξύ τους. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης ένιωθα πως οι λέξεις μετουσιώνονταν σε ήχους και εικόνες, κι εγώ μεταμορφωνόμουν σε ενεργό ακροατή ή θεατή. Τη μια στιγμή άκουγα τη σονάτα του Κρόιτσερ, ενώ την άλλη στεκόμουν μπροστά σε ένα πίνακα του Νικολά Πουσέν πλημμυρισμένη από το Et in Arcadia ego. «Μερικές φορές σκέφτομαι τη δύναμη της τέχνης και της μελέτης της τέχνης και τρομάζω. Μερικές φορές δεν καταλαβαίνω για-

κοντας απλά στοχαστικοί απέναντι του; Ο συγγραφέας ζητά συγγνώμη εκ μέρους του λαού του. Ο λαός του δεν είναι οι Ισπανοί, δεν είναι οι πολίτες της Βαρκελώνης. Ο λαός του είναι οι λόγιοι, οι διανοούμενοι. Ο λαός του είναι οι άνθρωποι που περιόρισαν τον κόσμο τους τόσο πολύ, με τον ίδιο τρόπο που περιγράφεται η γέννηση του κόσμου μέσα στο σπίτι του Αντριά μόνο με τα βιβλία του, τις επιστήμες του, τη σοφή του σκέψη και την ηρεμία που διασφαλίζει η αδράνεια, η ακινησία χωρίς ίχνος ανθρώπου. Άλλωστε αυτός ο «άριστος» κόσμος συγκλονίζεται μόνο από τα ανθρώπινα συναισθήματα.

Ο ήρωας ταλανίζεται διαρκώς προσπαθώντας να αποποιηθεί το παρελθόν του, να κρατηθεί από το καλό επαναφέροντας αδιαλείπτως το ίδιο ερώτημα. Υπάρχει μερίδιο ευθύνης όλων, όλων μας; Φταίει ο άνθρωπος για τα εγκλήματα που διαπράττονται; Για τις αδικίες του πριν και του τώρα; Αρκεί να γνωρίζεις για να μοιραστείς το κακό; Ο Αντριά παλεύει να μη μάθει τα έργα και τις ημέρες μιας από τις «δαιμονικές» φιγούρες του μυθιστορηματος, του ίδιου του πατέρα του, για να μην ξέρει. Δε θέλει να ξέρει, όχι για να μην απομυθοποιήσει τον πατέρα του, αλλά για να μην νιώσει το βάρος της ηθικής υποχρέωσης να αποκαταστήσει την αδικία, να νικήσει το κακό.

Στην προσπάθειά του να ορίσει το καλό και το κακό, να βάλει το ηθικό δίλλημα και να το στρέψει σε όλους, ο συγγραφέας αναδεικνύει την παγίδα της αισθητικοποίησης του κακού. Ο εύκολος δρόμος της κακίας, η εξουσία, η γοητεία της βίας, η ασφάλεια της δειλίας επιτρέπουν πάντα στο κακό να μπει και να στοιχειώσει την ανθρωπότητα. Το κακό, ως διαπίστωση, χωρίς διάθεση αφορισμού, είναι ωραίο, γοητεύει, παραπλανεί.

Μέχρι τότε ο παραπλανηθείς όμως είναι αθώος. ●

**«ΜΕΡΙΚΕΣ
ΦΟΡΕΣ ΔΕΝ
ΚΑΤΑΛΒΑΙΝΩ
ΓΙΑΤΙ ΟΙ
ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΑΛΛΗΛΟΣΚΟΤΩ-
ΝΟΝΤΑΙ, ΕΝΩ
ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ
ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΝ ΜΕ
ΤΟΣΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ»**

τί οι άνθρωποι αλληλοσκοτώνονται, ενώ μπορούν να ασχοληθούν με τόσα πράγματα.» αποφθεγματίζει ο Αντριά. Στο Confiteor ο Ζαουμέ Καμπρέ, αναλογιζόμενος τη ρίζα του κακού, ζητά μια πανανθρώπινη συγγνώμη για το απόλυτο κακό. Το κακό που διαπνέει όλο το βιβλίο και όλη την ιστορία του ανθρώπου. Το κακό κάνει τον ήρωα του βιβλίου και τον συγγραφέα να νιώθουν αδύναμοι, να μην μπορούν να εναντιωθούν αλλά κυρίως να δειλιάζουν να αντισταθούν. Μα δεν είναι αυτή η αδυναμία και η δειλία του ήρωα, άραγε, μια κραυγή του συγγραφέα, απέναντι σε όλους τους σοφούς του κόσμου, που διαπιστώνουν κι αναλύουν το κακό, στέ-

Με τα Φτερά της Άνοιξης

...μια αξέχαστη μουσική «αναρρίχηση», στον «Παρνασσό»...

ΓΡΑΦΕΙ
Η ΤΖΕΝΗ
ΝΤΟΥΡΟΥ

Λένε ότι «η καλή μουσική είναι εκείνη που διεισδύει στα αυτιά με ευκολία και εγκαταλείπει τη μνήμη με δυσκολία»...και αυτή ακριβώς η παραδοχή επιβεβαιώθηκε την Παρασκευή 19 Απριλίου 2019, στη μεγάλη αίθουσα συναυλιών του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», στο μουσικό οδοιπορικό «Με τα Φτερά της Άνοιξης», που διοργάνωσε η τετράφωνη μικτή Χορωδία του ΠΟΚΕΑΤΕΠ, εμπνευσμένο από την ξεχωριστή ατμόσφαιρα των ημερών της Μεγάλης Εβδομάδας, με κείμενα σπουδαίων Ελλήνων ποιητών και αγαπημένα τραγούδια μεγάλων Ελλήνων συνθετών.

Μετά από οκτώ χρόνια λειτουργίας η Χορωδία μας, με επικεφαλής τον μαέστρο Μιχάλη Παπαπέτρου, έχοντας λάβει μέρος σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και χορωδιακά φεστιβάλ σε διάφορες πόλεις, έδωσε το σημαντικό της παρόν και στην Αθήνα, προσθέτοντας μια ακόμα πινελιά στην πολύχρωμη πολιτιστική παλέτα του ΠΟΚΕΑΤΕΠ.

Χρειάστηκαν τέσσερις μήνες εντατικής προετοιμασίας, μελέτης, μεθοδικών βηματισμών, «δημιουργικού άγχους» και πολύ κόπου και οι χορωδοί μας με τον μαέστρο τους, συντροφιά με τις ζεστές και καλοδουλεμένες απαγγελίες των συναδέλφων μας Κατερίνας Σοφικίτη και Αλέξανδρου Ζαρανίκα, συνδέθηκαν με

τις καρδιές 300 θεατών, έτσι όπως μόνο η τέχνη το καταφέρνει, στην κατάμεστη αίθουσα του «Παρνασσού», και δημιούργησαν μια συγκινητική μουσική περιπλάνηση στους συμβολισμούς της Μεγάλης Εβδομάδας, που θα μείνει σε όλους μας αξέχαστη.

Χορωδιακές εναρμονίσεις σε τραγούδια Θεοδωράκη, Κουγιουμτζή, Σαββόπουλου και Χατζιδάκι, σολιστικά τραγούδια και σημαντικά ποιήματα μεγάλων Ελλήνων ποιητών, ήταν το δομικό υλικό για το χτίσιμο και το στήσιμο μιας από τις πιο επιτυχημένες διοργανώσεις του ΠΟΚΕΑΤΕΠ. Οι θεατές, ακολούθησαν με εμπιστοσύνη την πρόταση της Χορωδίας να επαναπροσεγγίσουν το μουσικά γνώριμο και να αφουγκραστούν έναν άλλο τρόπο αφήγησης των γεγονότων και των συναισθημάτων της Μεγαλοβδομάδας και αποθέωσαν όλους τους συντελεστές αυτής της πραγματικά επαγγελματικής προσπάθειας, ανανεώνοντας τη δέσμευση αλλά και την «ευθύνη» της μουσικής μας ομάδας, για τον επόμενο υψηλό στόχο.

Η Χορωδία του ΠΟΚΕΑΤΕΠ αριθμεί σήμερα 25 χορωδούς και είναι ανοιχτή στη συμμετοχή νέων μελών. Προσδοκία μας είναι να δυναμώσουμε τη φωνή ενός από τα ευεργετικότερα συλλογικά σχήματα έκφρασης, να ανανεώσουμε τις δυνατότητες της, να αξιοποιήσουμε την πολυχρωμία και την πολυφωνία όσο γίνεται περισσότερων μελών. Μηροστά μας άλλωστε, μας περιμένουν νέοι και υψηλοί μουσικοί στόχοι και κυρίως ένα δημιουργικό «Ανήκειν» που θα προάγει με βεβαιότητα το ψυχικό «ευ ζην», σε έναν Κόσμο που καθημερινά το αντιπαλεύει...

Έτσι θα αποκτήσει το πλήρες νόημα του, το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη:

«Έρχεται φέτος κουρασμένη ή Άνοιξη (νά) κουβαλάει τόσα χρόνια τα λουλούδια πάνω της.

Σκοτεινοί άνθρωποι στις γωνιές την παραμονεύουν για να την τσακίσουν.

Αυτή όμως με κρότο ανάβει ένα-ένα τα λουλούδια της,

Στα μάτια τους τα ρίχνει (για) να τους στραβώσει». ●

BOOK CORNER

Οι συνάδερφοι δημιουργούν...

24

ΜΟΥΣΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΣΕΙΡΗΝΩΝ - Ο ΓΟΝΙΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ Σ' ΕΝΑΝ ΑΓΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Βασίλης Καραποστόλης
Εκδόσεις: Πατάκη 2018

Το βιβλίο είναι ένα δοκίμιο βασισμένο σε ιστορίες και παρουσιάζει τη σύγκρουση ανάμεσα στο πνεύμα της Προσπάθειας και στο πνεύμα της Αδράνειας.

Φορείς του πρώτου πνεύματος

είναι οι Μούσες, ενώ του δεύτερου οι Σειρήνες. Η αναμέτρηση διεξάγεται στη σημερινή εποχή και αναφέρεται στη ζωή ενός ανθρώπου της πόλης ο οποίος, μη βρίσκοντας τίποτα που να μπορεί να τον συγκινήσει βαθιά, αναζητά έξω από το όρια του οικείου του κόσμου τη δύναμη που θα του επιτρέψει ναιώσει τη χαρά της δημιουργικής δράσης.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΑ

Μαρία Μαυρικάκη
Εκδόσεις: Αίολος 2019

Δυο παράλληλες αφηγήσεις: δυο ξεχωριστές φωνές, η μία ψύχραιμη και η άλλη παθιασμένη, αφηγούνται τα ευτράπελα των μηχανισμών της εξουσίας και της ανίκητης γραφειοκρατίας στο ελληνικό Δημόσιο, αλλά και την κυρίαρχη δύναμη του έρωτα, ιδίως όταν αυτός παραμένει ανεκπλήρωτος.

ΟΙ ΞΕΡΙΖΩΜΕΝΟΙ

Θανάσης Αθανασίου
Εκδόσεις: Επίκεντρο

Ένα βιβλίο αφιερωμένο στους μετανάστες που εδώ και χρόνια διακινδυνεύουν τη ζωή τους στην προσπάθειά τους να διεκδικήσουν μια πιο ανθρώπινη ζωή μακριά από τον πόλεμο, την πείνα και την κρατική ή τη φυλετική βία. Ο 'Δυτικός' άνθρωπος ωστόσο, προσεγγίζει το φαινόμενο περισσότερο εγκεφαλικά παρά ανθρώπινα. Όλα συμφύρονται σε μια άχρωμη μάζα, σε ένα πλήθος, σε μια 'γενική' κατηγορία που ίσως να έχει κοινωνιολογικό ενδιαφέρον αλλά δεν 'μιλάει' στη συνείδηση.

Ο συγγραφέας, μέσα από τις προσωπικές ιστορίες των μεταναστών και της περιγραφής των καταστάσεων που αντιμετωπίζουν, απεικονίζει την ανθρώπινη υπόσταση και το δράμα των προσφύγων.

ΚΑΝΓΚΚΑ

Γιώργος Κιουρτίδης
Εκδόσεις: Οσελότος 2019

Ένα μυθιστόρημα που μας ταξιδεύει στον Γαλατά και στην Πόλη, στη Σμύρνη και στη Γερμανία, στο Διδυμότειχο και στην Αθήνα. Ένα μυθιστόρημα που βηματίζει πάνω σε πραγματικά γεγονότα.

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΛΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Νίκος Σαραντάκος
Εκδόσεις: ΕΑΠ (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) Σειρά 96plus

Ο Νίκος Σαραντάκος παρουσιάζει είκοσι πέντε εξαιρετικά διαδεδομένους μύθους και πλάνες για την ελληνική γλώσσα, ανιχνεύει την προέλευση και τους λόγους της διάδοσής τους και τους ανασκευάζει. Όλα αυτά με

τον γνώριμο, επιστημονικό αλλά και απολαυστικό τρόπο του, με ύφος παιγνιώδες, σαφές και ενίοτε σαρκαστικό.

ΚΩΜΙΚΟΤΡΑΓΙΚΗ

Αρετή Πάνου
Εκδόσεις: Carpe Librum 2016

Ιστορίες που συμβαίνουν σ' έναν τόπο, κάπου στην περιφέρεια, που απειλείται από καταστροφή. Στους ανθρώπους που ζουν και πεθαίνουν εκεί, σ' αυτούς που έρχονται και μένουν ή περνούν και φεύγουν. Γιατί σ' ένα μέρος, όσο μικρό κι απόκεντρο και να 'ναι, όλα υπάρχουν, ο δικός κι ο ξένος, το αστείο και το σοβαρό, το καλό και το κακό, η ζωή κι ο θάνατος. Στο χωριό όπως

και στη χώρα. Όπως και στον καθένα. ...Ιστορίες προσωπικές και μύχιες και άλλες πιο συλλογικές, σαν χορικά που σχολιάζουν αυτά που συμβαίνουν σ' ένα χωριό, το Δραματικό, στην παραλία του, την Κομική και στην περιοχή ανάμεσά τους που κάποιοι φιλοπαίγμονες τη λένε Κωμικοτραγική.

Η ΑΧΡΟΝΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

Μιχάλης Γιαννουλέας
Εκδόσεις: Πνοή 2018

Ο Ορφέας στα φοιτητικά του χρόνια βιώνει την ερωτική απογοήτευση στο πρόσωπο της Ευρυδίκης. Ο ατελέσφορος έρωτάς του για αυτήν, του στοιχειώνει τις μετέπειτα σχέσεις του, ώσπου τριάντα χρόνια αργότερα συναντά τη Σάρα, σύζυγο συνεργάτη του. Η εμφανισιακά ομοιότητα της Σάρας με την Ευρυδίκη έχει ως

αποτέλεσμα να την ερωτευτεί παράφορα. Βασανίζεται όμως από το ερώτημα αν χρησιμοποιεί τη Σάρα για να ξαναζήσει το πάθος του για την Ευρυδίκη. Καταφεύγει στον φιλοσοφικό σύμβουλο Τιμόθεο για να του δώσει απαντήσεις και αποφασίζει να απομακρυνθεί από τη Σάρα. Μια απρόσμενη όμως εξέλιξη στη ζωή της Σάρας τον οδηγεί να την παντρευτεί. Ο γάμος τους πολύ γρήγορα τελματώνει και καταλήγει σε ένα οδυνηρό διαζύγιο.

**Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας
www.pokeatep.gr**

Βρείτε μας στο facebook:
ΠΟΚΕΑΤΕΠ Πολιτιστικό Κέντρο
Εργαζομένων ΑΤΕ-Πειραιώς

Η γενική συνέλευση του ΠΟΚΕΑΤΕΠ

Την Παρασκευή 29 Μαρτίου 2019 πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του Συλλόγου Εργαζομένων Τράπεζας ΑΤΕ Πειραιώς (ΣΕΤΑΠ) η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συλλόγου μας με θέματα την έγκριση του Διοικητικού και Οικονομικού Απολογισμού δράσης για την περίοδο 2018-19. Η παρουσία 40 περίπου μελών συνέβα-

λε στο να αναπτυχθεί ένας γόνιμος διάλογος για το παρόν και το μέλλον του Πολιτιστικού μας Κέντρου που επί 32 συναπτά έτη προσφέρει σημαντικές πνευματικές διεξόδους σε χιλιάδες συναδέλφους και φίλους και παράγει πολιτιστικό έργο υψηλού επιπέδου κινητοποιώντας τις «κρυμμένες» δυνάμεις και τα ταλέντα των μελών του. Η ομό-

φωνη έγκριση των πεπραγμένων από τη Συνέλευση επικύρωσε το έργο του Διοικητικού Συμβουλίου που διανύει το τρίτο έτος της θητείας του. Για την ιστορία, να αναφερθεί ότι Πρόεδρος της Γ.Σ. εκλέχθηκε ο συνάδελφος Ανδρέας Καλόσακας με Γραμματέα τη συνάδελφο Νατάσα Κακαρούνα. ●

NOTE

Προγραμματισμός εκδρομών β' εξαμήνου 2019

Πιστοί στην αρχική μας θέση ότι «η Εφορεία μας» δεν πρέπει να είναι «Εφορεία Εκδρομών Εξωτερικού» αλλά «Εφορεία Εκδρομών ΠΟΚΕ-ΑΤΕΠ», εμπλουτίζουμε τις νέες μας προτάσεις για το Β' εξάμηνο του 2019 με περισσότερη Ελλάδα, αλλά διατηρώντας και προορισμούς στο εξωτερικό, πολιτιστικού περιεχομένου, ιδιαίτερων ενδιαφερόντων ή και απλά αναψυχής, κοντινότερους και μακρινότερους. Μόλις ολοκληρώνεται και εγκρίνεται το πλήρες πρόγραμμα της κάθε εκδρομής, θα δημοσιεύεται αναλυτικά. Καλά ταξίδια!

Αύγουστος 2019:

- Βουδαπέστη Formula 1
- 8ήμερο στην Ιρλανδία

Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2019:

- Αμφίπολη - Καβάλα (Σεπτέμβριο, από Αθήνα)
- Ηλεία - Αρχαία Ολυμπία (Σαββατοκύριακο) (Σεπτέμβριο, από Αθήνα, κύκλος ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ)
- Μετέωρα - Καλαμπάκα - Λίμνη Πλαστήρα (Οκτώβριο, από Αθήνα)
- 4ήμερο στην Μεσσηνία (Σεπτέμβριο, από Θεσσαλονίκη)
- Νέα Υόρκη

Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2019:

- Λάρισα - Όλυμπος - Αμπελάκια (από Αθήνα, Νοέμβριο)
- Ζαγοροχώρια - Μέτσοβο (Από Αθήνα, Δεκέμβριο)
- Αεροπορικός γύρος Πορτογαλίας (Τέλη Οκτωβρίου-Νοέμβριο)
- Ινδονησία - Τζακάρτα - Μπαλί (Νοέμβριο)
- Μεξικό (Πρωτοχρονιά).